

شناسایی و ساماندهی فضای بی دفاع شهری با محوریت جلوگیری از شیوع آسیب‌های اجتماعی؛ نمونه موردی محله ۵ منطقه ۹ شهرداری تهران

فاطمه طاهری سیاح^۱

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، پردیس فارابی، دانشگاه تهران.

خلاصه

امنیت یکی از ابعاد کیفی مهم در زندگی در شهرها به حساب می‌آید، که ارتباط مستقیمی با ابعاد کالبدی و ساختار فیزیکی شهرها دارد. عدم امنیت، بر هم‌زننده آرامش، رضایت و احساس تعلق انسان‌ها به محل زندگی‌شان می‌باشد که این امر، موجبات عدم مشارکت و عدم مسئولیت‌پذیری ساکنان، نسبت به تمامی مسائل در فضای زندگی و فعالیت آن‌ها به حساب می‌آید. عدم مشارکت، بستری مستعد برای بروز انواع مسائل اجتماعی و در پی آن آسیب‌های اجتماعی و در نهایت خلق فضایی بی دفاع در مقابل انواع جرم و بزه خواهد بود. از این‌رو بهترین راه برای ایجاد امنیت، جلوگیری از ایجاد فضاهای بی دفاع شهری و پیشگیری از عوامل به وجودآورنده آن است. در این مقاله به بررسی فضاهای مستعد بی‌دفاعی در محله ۵ منطقه ۹ شهرداری تهران، صرف‌نظر از تمامی وجوه مثبت این محله پرداخته شده است تا با ارائه راهکارهای عملی و معمارانه، تصویری قابل دفاع و امن، به دور از آسیب‌های اجتماعی برای این محله ترسیم گردد. روش جمع‌آوری اطلاعات در این تحقیق، به صورت کتابخانه‌ای برای آشنایی با پیشینه موضوع و روش میدانی می‌باشد؛ با حضور در محله، مصاحبه با ساکنان محله و عکس‌برداری از فضاهای مورد نظر این تحقیق، به دسته بندی فضاها از نظر قابلیت دفاع پرداخته شد. با توجه به ویژگی‌های مذکور روش تحقیق مورد استفاده، توصیفی-پیمایشی می‌باشد. در انتها با در نظر گرفتن عوامل مؤثر بر عدم امنیت و ایجاد کننده فضاهای بی‌دفاع، راهکارهای خلق فضای قابل دفاع در این محله در قالب جدولی از پیشنهادات کاربردی، عنوان گردید تا شاید عاملی راهگشا برای ارتقای کیفیت زندگی در این محله و محلات مشابه باشد.

کلمات کلیدی: فضای بی دفاع، حس تعلق، آسیب اجتماعی، فضای قابل دفاع، طراحی شهری

۱. مقدمه

موضوع تقویت، توسعه، احیا و ایجاد فضاهای شهری مناسب، همواره موضوعی مورد توجه بوده است. از آن رو که امنیت و آسودگی دو عامل اساسی حیات بشری هستند، وجود مناطق جرم خیز در سطح شهر تهران یکی از مهمترین عوامل نگرانی از آینده این شهر به شمار می‌رود. "نتایج یافته‌های علمی در شهر تهران نیز بیانگر آن است که برخی مشکلات اجتماعی نظیر اعتیاد، سرقت، جرایم جنسی، دختران فراری و تشکیل مراکز فساد در برخی مناطق بیشتر از مناطق دیگر است" [۱]. شکل‌گیری فضاهای بی دفاع، کیفیت زندگی را کاهش داده و علاوه بر دامن زدن به بی‌هویتی، خشونت و ترس را در محیط‌های شهری افزایش می‌دهد. کاهش کیفیت فضا و افزایش ترس و خشونت در طی زمان باعث ایجاد واکنش‌های روان‌شناختی از سوی شهروندان خواهد شد که حس وابستگی و تعلق افراد به محیط زندگی‌شان را نشانده رفته و بی‌مسئولیتی و عدم مشارکت را در پی خواهد داشت و این امر بسیار خطرناک است. اهمیت پرداختن به این موضوع

^۱ شماره تماس: ۰۹۳۷۶۱۶۵۸۱۶ ایمیل: f.t.sayyah@ut.ac.ir

آدرس: تهران، خ بیست متری شمشیری، خ سلطانی، خ عابدینی شرقی، نبش کوچه بهمن زاده، پلاک ۱۷